

DIMA-UGARANA IKASTETXEA: EUSKARAREN EUSLE EREDUGARRI

► IDURRE ALONSO AMEZUA ETA XABIER HERNANDEZ LLONA

Humanitate eta Hezkuntza Zientzien Fakultatea

Artikulu labur honetan, Dima-Ugaranako ikastetxeak azken urteotan euskaraz bizitzeko egin duen prozesu sakona jasotzen da. Bertan, hizkuntza proiektua eraldatzetik harago, ikastetxearen egiteko moduak eta metodologiak errotik aldatu dira, eta, zailtasunak zailtasun, aurrera egin da euskaraz bizituko den ikastetxe bihurtzeko erronkan.

Dima-Ugaranako ikastetxea Dimako udalerrian dago kokatuta, eta HH eta LH eskaintzen ditu. Herriko ikastetxe bakarra izanik, herriko haurren bilgune garrantzitsua da. Bestalde, herri eta ikastetxe euskaldunak izanagatik ere (UEMAko udalerrri da), bertako bizilagunen kezka nabarmena da, herrian gero eta gaztelania gehiago entzuten delako. Egoera horri aterabide bat emateko asmotan, asko dira ikastetxean hartutako erabakiak, egindako lan-saioak eta herritarren kontrastea jaso duten bilkurak. Lerro hauetan, horietan guztietan esanguratsuenak irudituz zaizkigun mugarriak azalduko ditugu.

Eta, mugarriekin hasita, hizkuntza proiektuaren oinarri gisa, honako hau onartu zuen ikastetxeak: ez da nahikoa hizkuntza hizkuntzako orduetan soilik irakastea, denok dugu ikasleen komunikazio gaitasunaren erantzukizuna. Zentzu horretan, oso garrantzitsua da irakasleak ikasleekin eta ikasleek beren artean sortzen dituzten harremanak zaintzea eta hizkuntza gero eta konplexu eta aberatsagoa erabil dezaten bideratzea. Horretarako, idatzizko hizkuntzaz gain, ahozkoa ere berariaz landu behar da. Eta, azkenik, hizkuntzaz gain, euskal kultura ere irakasgai izango da, bizi garen komunitatearen garrantzia transmititzeko; alegia, Dimaren eta euskal komunitate linguistiko eta kulturalaren ezagutza eta ikasleek bertan izan dezaketen partaidetza, hizkuntzarekin batera, ardatz bihurtuko da ikaste-irakaste prozesuetan.

Egia da zenbait hizkuntza proiektutan ikusi izan ditugula halako baieztapenak, baina, burura eraman ezean, paperean geratzen dira. Diman, ordea, apustu garbia egin zuten irakasle guztiek: denek hartu zuten hitza erdigunera ekartzeko ardura, eta hitzaren kudeaketan trebatzekoa. Beraz, hizkuntza etengabe ikaste-objektu bihurtu nahi zuten, eta, gainera, ikaste-irakaste prozesuak eraikitzeko tresna nagusi gisa identifikatuta, hizkuntzaren bidez ezagutzak eraikitzeko trebatu nahi zituzten ikasleak nahiz irakasleak. Bestalde, eraikiko ziren ikaste-irakaste prozesuetan kulturaren ardatza ere txertatzeko ardura hartu zuten.

Kudeaketa horretan, lehenasuna eman zitzaion ikasleari laguntzeari, bai eguneroko komunikazioan trebatzen, bai eta ezagutza arloko hizkuntza lantzen ere. Horretarako, irakasleek, beren saioak grabatu, eta klaustroarekin ikusi eta aztertu zituzten, hama-bostean behin. Horrela, bakoitzak hitza nola kudeatzen zuen, nolako elkarrekintzak gauzatzen zituen, ikasleei diskurtsoak garatzen nola laguntzen zien, eta abar aztertu zuten lankideen artean. Azterketa haien helburua ez zen, inola ere, saioaren nondik norakoak epaitzea, baizik eta egiteko moduen inguruan lankideekin hausnartzea eta hobekuntza proposamenak bilatzea.

Tarteka, Huheziko prestatzailearen eskutik elkarrekintza didaktikoaren inguruko formazio zehatzagoak jasotzen zituzten: nola diseinatu elkarrekintza emankorrak (Galarraga eta Alonso, 2018), nola eutsi hitzari ikaslearen berbaldia laburra denean, eta abar. Fase luze bezain sakona izan zen elkarren jardura errealak aztertzen pasatutakoa, eta, modu paraleloan, hausnarketa haietatik ateratzen ziren ondorioak Ikastetxeko Hizkuntza Proiektuan islatzen joan ziren.

Besteren artean, gutxieneko hauek lortu nahi zituzten ikasleengan:

1. Ikasleen arreta irakaslearengandik ikasleengana aldatzea, eta berdinen arteko harremana sustatzea.
2. Elkarriketa arauak kontuan hartzea (txandak bereizi, besteen hitza ez moztu, besteren erantzun denbora errespetatu —baita isiltasun denbora bada ere—, entzun eta osatu...
3. Ikaslearen diskurtsoa euskaraz izatea erabat.
4. Lexiko eta gramatika arauak euskarazkoak izatea.
5. Ikasleak bere berbaldian, erantzuteaz gainera, inizatiba ere hartzea.
6. Haur liderrek hizketaldia ez monopolizatzea, eta isilak direnen hitza azaleratzea.

Bestalde, irakaslearen rolean, aldaketa garrantzitsu bat hasi ziren gauzatzen: ikasgeletan benetako komunikazioa hasi ziren sustatzen. Alegia, txeko galderetatik harago, ezagutzak elkarrekin eraikitzea bideratutako elkarriketak hasi ziren sortzen. Eta,

beste alde batetik, ikasleak, zekiten moduan erantzutera bideratu beharrean, zekitenetik haratago joatera gonbidatu zituzten: esateko modu berriak, sakonagoak, zehatzagoak... Azken batean, elkarrekintza didaktikoak diseinatzeko hasi ziren irakasle guztiak, euskararen sakontasunean eta aberastasunean eragin nahian.

Hori guztia Hizkuntza Proiektuan jasota, klaustro-kideek (Huheziko aholkulariarekin) zenbait artikulu irakurri eta eztabaidatu zituzten bestelako erabakiak hartu ahal izateko: euskara batuak eta euskalkiek zer leku izango zuten ikasgela barruan (Ikastetako Hizkuntza Proiektua), zer adinetan hasiko ziren gainontzeko hizkuntzak txertatzen curriculumean (Irueta, 2007; 2014), eta abar. Hori guztia erabakita, euskal kulturaren transmisioaren gaia zegoen erabakitzeke: nola egin komunitatearekiko loturak, nola hurbildu eskola herrira eta herria eskolara...

Horretarako, herriko eragile guztiei deia egin zitzaion hiru astetan zehar hiru batzarretan parte har zezaten. Bilera haietan, Hizkuntza Proiektuan erabakitakoak aurkeztu ziren, ekarpenak bildu, eta, horren ostean, eragileek kulturaren gaia nola ikusten zuten partekatu zuten. Bakoitzak zer egin zezakeen euskara sustatzeko (eskolako Hizkuntza Proiektutik harago, Herriko Hizkuntza Proiektuan eragin zezaten), eta, bestalde, nola lagundu ziezaieketen ikasleei Euskal Herriko kultura ezagutzen. Ekarpene asko eta asko jaso ziren, eta herritarren prestutasun eta berotasun handia.

Azken mugarrira ezarri zuten ekarpen haiek. Izan ere, ohartu ziren testuliburuek ez zirela laguntzen hemengo kulturaren eta komunitatearen ezaugarriak transmititzen, ez eta ikaste-irakaste prozesuak beren ikasleen ezaugarrietara moldatzen ere. Hori horrela, bigarren mugarrira etorri zen: taldeak bere material propioa diseinatzeko ordua zen, ikasleak Diman eta Euskal Herrian erabat kokatu eta elkarrekin eta elkarrengandik ikas dezaten.

Horri guztiari erantzuteko, proiektukako irakaskuntza (Vergara, 2016; Trujillo, 2016) sustatzea erabaki zen. Horretarako, «Partekatuz ikasi» programan sartu zen Dimako eskola, eta, horrez gain, hainbat ikastetxetako materiala aztertu zen klaustroan, beste ikastetxe batzuetako ereduak ezagutzeko.

Horren ostean, Dima-Ugarana ikastetxeak izango

zuen proiektu bidezko irakaskuntzaren oinarriak finkatu ziren: diseinuetan aintzat hartzeko irizpideak eta faseak, proiektuak abiarazteko moduak, proiektuak jasotzeko moduak, artikulatze posibleak, eta abar. Ildo horretan, erabaki zen ikastetxean metodologia berriak bere bidea egin arte modu progresiboan hartuko zutela haurrek proiektuen gidaritza (irakasleak hasieran jardura zehatzak proposatuz eta pixkanaka-pixkanaka ekintzaren ardura haurrengan utziz). Bestalde, printzipio gisa hartu zen haur guztien parte hartzea bermatzea, jardueretan bakoitzak bere mailako ekarpena egin zezan.

Azkenik, bi lan egin ziren:

1. Ikastetxeko ikasleen irteera profila diseinatu.
2. Hainbat proiektu diseinatu, gauzatu eta horiez hausnartu.

Une honetan, proiektu berriak diseinatzeko dihardute, eta irakasleen arteko nahiz komunitateko ki-deekiko lankidetzak berriak probatzen. Hori guztia

Huheziren aholkularitzarekin egin dute, baina, funtsean, irakasleak eurak izan dira prozesuaren eusle nagusiak. Eta horiek izan dira, hain zuzen ere, azken hamar urte inguruan garatzen ari den prozesua hain arrakastatsu egin izanaren arrazoi nagusiak: baga, bertako irakasleen, gurasoen nahiz herritarren borondate eta indarra ikastetxea euskalduntzeko. Eta biga, hezkuntza berrikuntza norberaren izaeratik, hizkuntzatik eta kulturatik eraikitzeke apustua.

BIBLIOGRAFIA

EUSKAL HERRIKO IKASTOLEN KONFEDERAZIOA (2009) Ikastolen Hizkuntz Proiektua. Gertu. Oñati.

GALARRAGA, H. ETA ALONSO, I. (2018) Elkarrekintza didaktikoa eta album ilustratua hezkuntza literarioarako giltzarri. *Ezagutzak elkarrekin eraikitzen, Uztaro 106*, 5-27.

IRURETA, O. (2007) Ingelesa bai, baina noiz eta nola?, <https://www.argia.eus/argia-astekaria/2115/ingelese-bai-baina-noiz-eta-nola>

IRURETA, O. (2014) Merezki al du 4 urterekin ingelese ikasten hasitea?, <https://www.argia.eus/argia-astekaria/2424/hezkuntza>

TRUJILLO, F. (2016) El diseño de proyectos y el currículo. *Cuadernos de pedagogía*, 472.

VERGARA, J.J. (2016) Aprendo porque quiero, Fundación Santa María-Ediciones SM.

